

Öppna jämförelser 2024

Enhetsundersökningen LSS

Enhetsundersökningen LSS vänder sig till samtliga enheter i Sverige som utför insatserna bostad med särskild service för vuxna samt daglig verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. I årets faktablad har Socialstyrelsen valt att lyfta fram resultat som belyser personalens utbildningsnivå då måttet var nytt 2023. I faktabladet lyfts även personalens möjlighet till kompetensutveckling och enhetens rutiner för att uppmärksamma våld och missbruk/beroende då resultaten förändrats sedan 2023.

Årets resultat visar bland annat att:

- Andelen enheter som erbjuder kompetensutveckling i alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) har ökat sedan 2023. Inom bostad med särskild service har 61 procent av enheterna erbjudit personalen kompetensutveckling inom AKK och inom daglig verksamhet har 67 procent av enheterna gjort det. Det är en ökning med 6 respektive 5 procentenheter. Kontinuerlig handledning erbjuds i mindre än hälften av verksamheterna.
- Andelen tillsvidareanställd personal med adekvat utbildning på gymnasienivå är 71 procent inom bostad med särskild service och 70 procent inom daglig verksamhet. Det är i stort sett samma nivå som 2023. Inom daglig verksamhet har andelen visstidsanställda med adekvat utbildning på gymnasienivå ökat från 47 till 54 procent.
- Andelen enheter inom daglig verksamhet som har aktuella rutiner för hur personalen ska agera vid misstanke om eller upptäckt av att den enskilde har blivit utsatt för våld, och/eller är beroende/missbrukar läkemedel och/eller alkohol/beroendeframkallande medel har ökat sedan 2023. För rutinen om våld har andelen ökat från 60 till 65 procent och för rutinen om missbruk av läkemedel från 47 till 56 procent. Även rutinen om missbruk av alkohol eller andra beroendeframkallande medel har ökat, från 48 till 57 procent.

Personalens kompetens

I enhetsundersökningen LSS finns flera indikatorer som beskriver personalens möjlighet till kompetensutveckling och ett mått om personalens utbildningsnivå. Med rätt kompetens ökar förutsättningarna för att personalen ska bidra till insatser av god kvalitet. I Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2014:2) beskrivs de kunskaper som rekommenderas för personal som arbetar i verksamheter för personer med funktionsnedsättning. Personalen bör vid behov få fortbildning, vidareutbildning och handledning i syfte att upprätthålla de kunskaper och förmågor som krävs för att ge god vård och omsorg.

Personalens kompetensutveckling

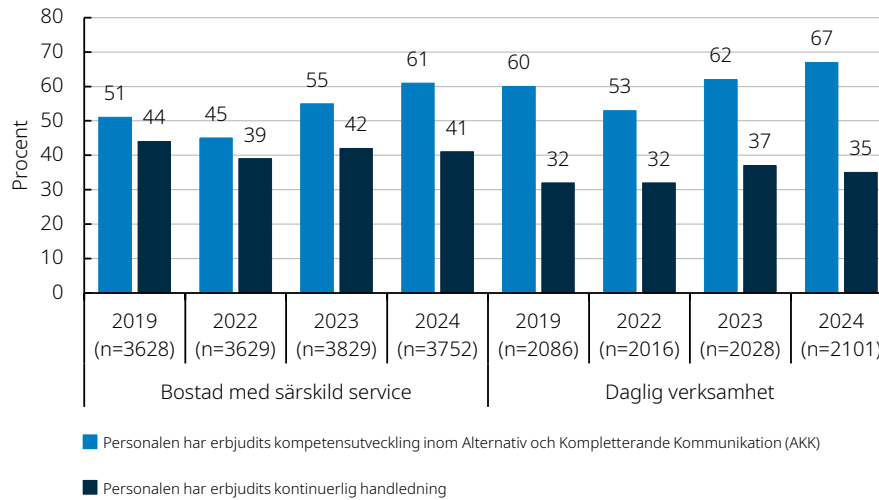
Att ha aktuella kompetensutvecklingsplaner är ett sätt för arbetsgivare att skapa förutsättningar för kompetensutveckling som bygger på kompetensbehov och verksamhetens mål. Både för enskilda medarbetare och samlat för verksamheten.

Andelen enheter där samtlig personal som varit anställd minst ett år har en aktuell och individuell kompetensutvecklingsplan är 67 procent för bostad med särskild service och 81 procent för daglig verksamhet. Det är en ökning med 2 respektive 4 procentenheter sedan 2023¹. Andelen enheter med en aktuell och samlad plan för personalens kompetensutveckling är 74 procent inom bostad med särskild service och 77 procent inom daglig verksamhet. Det är en ökning med 3 respektive 6 procentenheter sedan 2023.

¹ Resultaten för indikatorerna om kompetensutvecklingsplan är inte direkt jämförbara åren före 2023 då en ändring av indikatorerna gjordes i form av att kravet på att planerna skulle vara skriftliga togs bort.

Figur 1 Aktuell kompetensutveckling inom AKK och kontinuerlig handledning

Andel enheter, procent, riket 2019, 2022, 2023 och 2024

Källa: Enkät Enhetsundersökning LSS, 2019, 2022, 2023, 2024, Socialstyrelsen.

Personer som inte har fått förutsättningar för en fungerande kommunikation kan tvingas hitta andra sätt att uttrycka sina behov. Det finns exempelvis ett starkt samband mellan kommunikationssvårigheter och utmanande beteende. Ju större svårigheter att kommunicera, desto större risk för utmanande beteende. AKK är ett samlingsnamn för olika kommunikationssätt och metoder som stödjer kommunikation mellan människor och hjälper personer med kommunikationssvårigheter att förstå andra och att uttrycka sig [1]. Tillgång till AKK ökar möjligheten till att en person kan förmedla och ta emot de budskap som han eller hon har behov av i sin vardagliga omgivning, vilket är en förutsättning för möjligheten att påverka sin situation [2].

I 61 procent av enheterna inom bostad med särskild service och i 67 procent av de dagliga verksamheterna har personalen erbjudits kompetensutveckling inom AKK. Det är en ökning med 10 respektive 7 procentenheter jämfört med 2019, se figur 1. I årets undersökning har 8 procent av enheterna inom bostad med särskild service och daglig verksamhet uppgett att frågan inte är aktuell. Av kommentarer från dessa enheter uppges bland annat att personal har utbildning i AKK sedan tidigare eller att behov av AKK inte finns i verksamheten utifrån de boende/deltagarna.

Handledning kan ha en stödjande funktion för personalen, vara en kompetenshöjande insats, bidra till den professionella utvecklingen och fungera som en kvalitetssäkring för verksamheten [3]. Andel enheter där

personalen erbjuds kontinuerlig handledning² är 41 procent inom bostad med särskild service och 35 procent inom daglig verksamhet. Resultatet har varit på ungefär samma nivå över tid, se figur 1. Sett till befolkningsstorlek finns en variation mellan kommunerna. För handledning är den 33 - 47 procent (bostad med särskild service) respektive 18 - 47 procent (daglig verksamhet). För kompetensutveckling inom AKK är variationen 46 - 61 procent (bostad med särskild service) respektive 51 - 69 procent (daglig verksamhet). Det är vanligare att enheter geografiskt belägna i kommuner med 30 000 eller fler invånare erbjuder handledning och AKK än enheter i kommuner med lägre antal invånare.

Personalens utbildningsnivå

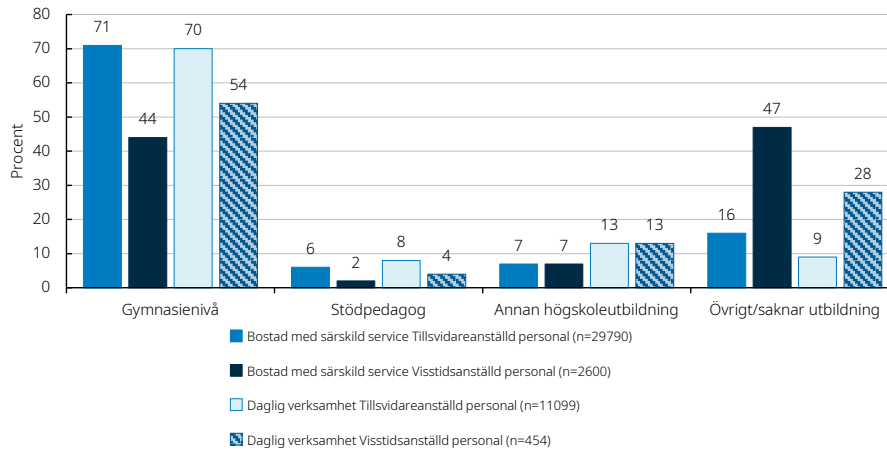
Ett mått om personalens utbildningsnivå för tillsvidare- och visstidsanställd personal infördes i enhetsundersökningen LSS 2023³. I år är andra året resultaten publiceras. Resultaten är på samma nivå som 2023 års enhetsundersökning utom för andel visstidsanställda med adekvat utbildning på gymnasienivå inom daglig verksamhet. Andelen har ökat från 47 till 54 procent, en ökning med 7 procentenheter.

² Med handledning avses handledning av för uppgiften utbildad handledare som inte arbetar i den egna verksamheten. Handledningen ska vara regelbunden under en längre tidsperiod, d.v.s. erbjudas återkommande med jämna mellanrum.

³ Timavlönad personal ingår inte i måttet. Av de enheter som svarat på enhetsundersökningen hade 4 procent av enheterna inom bostad med särskild service och 2 procent av enheterna inom daglig verksamhet inte möjlighet att svara på frågan om personalens utbildningsnivå.

Figur 2 Utbildningsnivå⁴ för tillsvidare- och visstidsanställd personal i bostad med särskild service och daglig verksamhet⁵

Andel personal per utbildningsnivå, procent, riket 2024

Källa: Enkät Enhetsundersökning LSS, 2024, Socialstyrelsen

Resultatet visar att 71 procent av den tillsvidareanställda personalen och 44 procent av den visstidsanställda personalen inom bostad med särskild har adekvat utbildning på gymnasienivå. Motsvarande resultat för daglig verksamhet är 70 respektive 54 procent, se figur 2. För daglig verksamhet varierar andelen tillsvidareanställd personal med adekvat utbildning på gymnasienivå mellan kommuner utifrån befolkningsstorlek. Högst andel finns i kommuner med 30-70 000 invånare (77 procent) och lägst andel i de största kommunerna med 200 000 eller fler invånare (56 procent). För bostad med särskild service syns inte samma variation. I kommentarer uppger enheterna bland annat att de samordnar stödpedagog med andra enheter.

⁴ Med adekvat utbildning på gymnasienivå avses här de utbildningar som rekommenderas i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2014:2) om kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning. Utbildning till stödpedagog ges inom yrkeshögskolan. Det är en utbildning som är direkt inriktad på arbete inom LSS-verksamhet. Behörighetskrav för att bli stödpedagog är godkänd gymnasieexamen samt ett års yrkeserfarenhet inom funktionshinderområdet. Med annan yrkeshögskoleutbildning eller högskoleutbildning som är relevant för verksamheten avses personal som har annan yrkeshögskoleutbildning eller högskoleutbildning som verksamheten bedömt vara relevant utifrån behovet av kompetens i verksamheten. Med övrig utbildning/saknar utbildning avses personal utan adekvat utbildning på gymnasienivå, utbildning till stödpedagog på yrkeshögskola eller annan yrkeshögskoleutbildning eller högskoleutbildning som är relevant för verksamheten.

⁵ För personal med flera utbildningar ska enheterna ha angett den högsta utbildningen

Andelen enheter som har aktuella rutiner för att uppmärksamma våld och/eller missbruk har ökat inom daglig verksamhet

Personalen är ofta de som först kan observera tecken på att allt inte står rätt till och agera riskförebyggande på enheten. Att ha rutiner för hur personalen ska agera vid misstanke om eller upptäckt av att den enskilde har blivit utsatt för våld, att den enskilde är beroende/missbrukar läkemedel eller alkohol/beroendeframkallande medel är ett sätt att arbeta förebyggande och motverka ohälsa och eventuell otrygghet.

Andelen enheter inom daglig verksamhet som har aktuella rutiner för hur personalen ska agera vid misstanke om eller upptäckt av att den enskilde har blivit utsatt för våld, och/eller är beroende/missbrukar läkemedel och/eller alkohol/beroendeframkallande medel har ökat sedan 2023. För rutinen om våld har andelen ökat från 60 till 65 procent och för rutinen om missbruk av läkemedel från 47 till 56 procent. Även rutinen om missbruk av alkohol eller andra beroendeframkallande medel har ökat, från 48 till 57 procent. Inom bostad med särskild service är resultatet nästan det samma som 2023 men sett över tid har det skett en tydlig ökning av andel enheter med aktuella rutiner inom båda områdena, se tabell 1. Inom bostad med särskild service finns rutiner om missbruk av läkemedel och/eller alkohol/andra beroendeframkallande medel i större omfattning i servicebostäder jämfört med i gruppboende.

Tabell 1. Aktuella rutiner för hur personalen ska agera vid misstanke om eller upptäckt av att den enskilde har blivit utsatt för våld, och/eller är beroende/missbrukar läkemedel och/eller alkohol/beroendeframkallande medel

Andel enheter, procent, riket 2019, 2022, 2023, 2024

Indikator	Bostad med särskild service				Daglig verksamhet			
	2019 (n=3628)	2022 (n=3629)	2023 (n=3829)	2024 (n=3752)	2019 (n=2086)	2022 (n=2016)	2023 (n=2028)	2024 (n=2101)
Rutiner för våld	60	61	65	67	54	51	60	65
Rutiner för missbruk läkemedel	39	46	51	52	36	36	47	56
Rutiner för missbruk alkohol eller andra beroende-framkallande medel	38	47	52	53	37	37	48	57

Källa: Enkät Enhetsundersökning LSS 2019, 2022, 2023, 2024, Socialstyrelsen

Med rutin avses en beskrivning av ett bestämt tillvägagångssätt för hur aktiviteter ska genomföras samt ange ansvarsfördelningen. Rutinen ska vara känd och användas av ansvarig personal. Det innebär till exempel att personalen vet vem eller vilka personer som kontaktas när det finns behov av eller stöd för ställningstagande till lämplig åtgärd. Verksamhetens ansvar att fastställa de rutiner som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet regleras bland annat i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Referenser

1. Vägar till ökad delaktighet - Kunskapsstöd för socialtjänsten om arbete med stöd och service enligt LSS. Socialstyrelsen 2017
2. Att förebygga och minska utmanande beteende i LSS-verksamhet. Ett kunskapsstöd med rekommendationer för chefer, verksamhetsansvariga och personal. Socialstyrelsen 2015
3. Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport 2020. Socialstyrelsen

Det här är öppna jämförelser

Öppna jämförelser finns inom områdena hälso- och sjukvård, kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst. Jämförelserna riktar sig främst till tjänstemän, beslutsfattare, politiker, ansvariga huvudmän och utförare på lokal, regional och nationell nivå.

Syftet med öppna jämförelser:

- Stimulera verksamheterna att
 - analysera och följa upp sin verksamhet
 - lära av varandra
 - förbättra kvaliteten i verksamheten
 - effektivisera verksamheten.
- Skapa öppenhet och ge förbättrad insyn i offentligt finansierad hälso- och sjukvård, kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst.
- Ge underlag för styrning och ledning, både nationellt och lokalt.

Svarsfrekvens: Svarsfrekvensen är 81 procent för enheter inom bostad särskild service och 84 procent för daglig verksamhet.

Datakälla: Enkät Öppna jämförelser – Enhetsundersökning LSS 2024, Socialstyrelsen.

Mer information

På Socialstyrelsens webbplats finns en excelfil som innehåller alla resultat redovisade på enhets-, kommun-, läns- och riksnivå samt för stadsdelar i Stockholm. Där finns även undersökningens enkäter, metod-beskrivning och beskrivning av indikatorer och bakgrundsmått: <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/funktionsnedsattning/enhetsundersokning/>

Kontakt:

Sanna Eriksson

Telefon: 075-247 30 00

E-post: enhetsundersokninglss@socialstyrelsen.se